

Moderne importord i språka i Norden

Titel:	Avispråket i Norden – ei jamføring	
Forfatter:	Helge Sandøy	
Kilde:	Moderne importord i språka i Norden III. Fire dagar i nordiske aviser. Ei jamføring av påverknaden i ordforrådet i sju språksamfunn., 2007, s. 127-155	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/min/issue/archive	

© Novus AS 2007

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

9. Avisspråket i Norden – ei jamføring

Helge Sandøy
Bergen

9.1. Førestillingar og hypotesar om språka i Norden

Vi som bur i Norden, har ein del førestillingar om kor påverka dei ymse språka våre er av utalandisk. Desse førestillingane er sjølvsagt upresise, for det er fåe som har laga systematiske jamføringar, og som såleis kan bygge på presise kunnskapar. Den danske språkforskaren Jørn Lund – som er av dei som absolutt har faglig innsikt i språksituasjonen i Norden – har drøfta spørsmålet om kor *språkebevisste* nordbuane er:

“Mindst sprogbevidst er det danske sprogsamfund. Svenskerne er formodentlig en kende mere sprogbevidste, herefter følger i en rækkefølge, der angiver stigende sprogbevidsthed, finnerne, finlandssvenskerne, nordmændene og færingerne.” (Lund 1986: 35.)

Det går fram at han reknar islendingane i ein klasse for seg, og dermed får vi altså denne rangeringa: islendingane, færøyingane, nordmennene, finlandssvenskane, finnane, sverigesvenskane og danskane. Denne rangeringa av bevisstheit er interessant, men heller ikkje den bygger på systematisk gransking. Lund gir heller ikkje rangeringa ut for å vere meir enn ei gjetting som grunnlag for eit vidare resonnement.

Denne rangeringslista for bevisstheit samsvarar svært godt med den rangeringa vanlige folk gjør av kvarandre når dei vurderer ”reinleiken” eller purismen i språka våre. Vi er faktisk nokså einige om kvar vi plasserer kvarandre, så einige at vi kan kalle dette ein del av den nordiske felleskulturen, som er skapt gjennom opplæring om kvarandre og erfaringar med kvarandre gjennom fleire generasjonar. Denne felleskulturen i førestillingar har vi fått kjennskap til i djupgranskinga i MIN (jf. seksjon 1.1. i innleiingskapittelet), der informantane blei spurt m.a. om kor stor del av dei nye orda utafra dei trudde blei omsett i dei ymse språka i Norden. Spørsmåla var slik:

6.1) Det kjem heile tida nye ord frå andre språk. Dei fleste kjem i dag frå engelsk. Veit du om orda oftast blir omsett til islandsk¹, t.d. som *músarmotta*, eller om dei blir bevart som eit importord, t.d. *nerd*?

6.2) I dei andre språka i Norden kjem det på same måten inn nye ord frå engelsk. Veit du om orda der oftast blir omsett eller bevart?

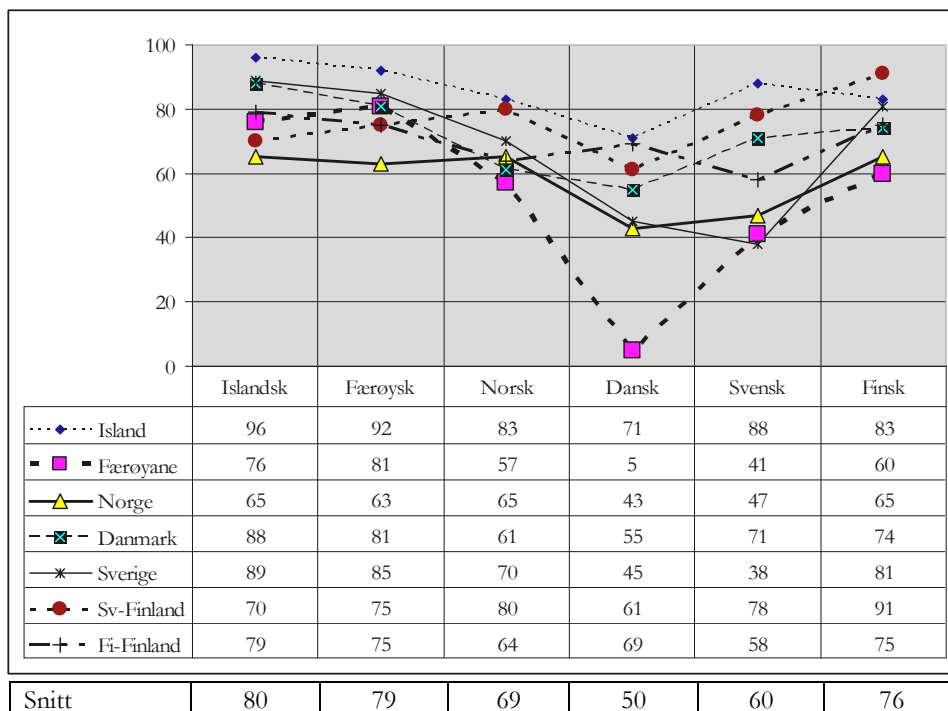
¹ Meiningsmålinga blei gjennomført på dei aktuelle språka i kvart språksamfunn, og namnet på det aktuelle språket stod sjølvsagt i formuleringa.

Informantane skulle svare med å krysse av på desse alternativa:

- dei fleste blir omsett
- ein stor del blir omsett
- delt halvt om halvt (50–50)
- ein mindre del blir omsett
- nesten ingen blir omsett

Det er sjølvsagt svært ujamt kva folk faktisk veit om nabospråka sine, men akkurat det betyr mindre når vi talar om stereotypiar. Svara som blei gitt, kan vi kvantifisere, og resultatet gir oss ein slående likskap når vi ser på diagram 9.1.

Diagram 9.1: Førestillingar om omsettingspraksis i språka i Norden²
Høgt prosenttal viser ei ”gjennomsnittlig” førestilling om mye omsetting av ord frå engelsk til det aktuelle språket

Kvar kurve i dette diagrammet representerer svara i eitt av språksamfunna, og som vi ser dalar kurvene jamt over mot midten, dvs. for dei sentralskandinaviske språka

² Tala i tabellen er henta frå det materialet i MIN-prosjektet som er basert på djupintervju, dvs. frå arbeida til Hanna Óladóttir (Island), Jógvan í Lon Jacobsen (Færøyaner), Marit Merete Lunde (Norge), Jacob Thøgersen (Danmark), Catharina Nyström Höög (Sverige), Leila Mattfolk (Svensk-Finland) og Saija Tamminen (Finsk-Finland).

norsk, dansk og svensk. Gjennomgåande kjem dansk lågast. Den samla rangeringa her er: islandsk (snitt 80), færøysk (79), finsk (76), norsk (69), svensk (60), dansk (50). Gjettinga som Lund gav oss for bevisstheit, stemmer altså svært godt med førestillingane om purisme i denne granskinga. (Granskinga skilte ikkje ut finlandssvensk her, for den refererer til språk, mens Lund refererte til språksamfunn.) Vi kan òg legge merke til at førestillingane som fins i kvart språksamfunn om eige språk, ligg gjennomgåande nokså nær snittet for heile Norden. Det kan freiste oss til å formulere at vi er ”gjensidig einige” om desse førestillingane.

Desse førestillingane kan tene som ein slags hypotese om tilstanden i dei nordiske landa. Det finst òg mange hypotesar eller påstandar om korfor det er slik. Somme ser for seg at språkstrukturen verkar inn på kor stor påverknaden er i dei ymse språka. Ei delforklaring på at islandsk og finsk ikkje er så sterkt påverka, blir da at den grammatiske strukturen ikkje kan foreinas med mange utalandske språktrekk. Andre hypotesar kan gå på at purismen er avhengig av kor nær innpå oss den nasjonale sjølvstendestriden er. Denne samanhengen er det svært vanlig å peike på (jf. både Venås 1986: 10, Lund 1986: 37 og Vikør 1993). Andre historiske drag i den aktuelle kulturen kan sjølv sagt også bety noe, slik som samanhengande skrifthistorie gjennom mange hundre år. Graden av kontakt med den engelskspråklige verda, blir nok også ofte dratt inn som ei viktig forklaring, og her har vi i MIN-prosjektet relevante data om bruk av engelsk som vi kan jamføre med (jf. Kristiansen & Vikør 2006: 200ff.). Jørn Lund peikar på at graden av urbanisering i samfunnet kan verke inn (1986: 38), og han kjem også inn på at ein faktor kan vere dei skilnadane vi har i Norden når det gjeld toleransen for skriftspråklig variasjon og dermed også statusen åt ei autorisert skriftform (1986: 43). Dessutan kan avstanden mellom skrift og tale i dei aktuelle språkkulturane tenkas å verke inn på kor ”motstandsføre” språka er.

Beskrivingane av enkeltspråka i kapitla 2–8 i denne boka gir grunnlag for sjå om desse stereotypiane stemmer. Det skal vi gjøre mot slutten i dette kapitlet etter først å ha drøfta meir i detalj ei jamføring av situasjonen i dei sju språksamfunna. I drøftinga nedafor (9.3.–9.9.) går vi igjennom temaa som er drøfta i kapitla om enkeltspråka. Noen tal er henta direkte derifrå, men i ein del tilfelle har det for jamføringa vore tenlig å hente fram andre tal frå basen, m.a. for å skilje systematisk mellom redaksjonell tekst og annonsetekst. Dermed er altså perspektivet i tabellane her og i kap. 2–8 ikkje alltid heilt det same.

9.2. *Styrke og svakheit i materialet*

Da vi planla dette prosjektet, utvikla vi mange interessante spørsmål som vi kunne ha tenkt oss å få svar på. Men straks ein begynner å forme ut konkret korleis eit materiale må vere samansett for å kunne gi svar på alle spørsmåla – noe som gjerne føreset koplingar mellom bestemte enkeltvariablar – oppdagar ein at materialet må ha enormt omfang for å kunne gi svar på alt. I vårt prosjekt skal jo alle spørsmåla også stillas til sju språksamfunn, noe som får ”eksplosive” verknadar. Vi måtte derfor avgrense oss sterkt, og vi valte avisspråk som materiale, som beskrive i kap. 1, og ei avgrensing til gitte datoar i 1975 og 2000. Arbeidsinnsatsen har vore stor for å komme igjennom materialet for dei sju språksamfunna og for å kontrollere at

ekserperinga skjedde på same måten overalt. Vi må leve med at størrelsen på materialet er avgrensa av dei midlane vi hadde til disposisjon.

Eit større materiale med fleire aviser ville sjølvsagt redusert risikoen for tilfeldige resultat. Men vi reknar avisutvalet for å vere representativt for avisspråket i 1975 og 2000 og har nytta statistisk signifikanstesting for avgjøre kva for forskjellar som med sikkerheit kan generaliseras til studieobjektet vårt, og kva for forskjellar som ein må sjå på som tilfeldige

Målet med dette delprosjektet var å få innsikt i omfanget av importord i språka i Norden, og i seksjon 1.2. drøfta vi korfor vi valte aviser som materiale, nemlig at språket i dei kan tene som ein god målestav for situasjonen i skriftmålspraksisen i dei ymse samfunna, for avisene står for ein stor del av tekstproduksjonen, dei har eit mangfald av sjangrar og emne, og det står trulig annan sakprosa nær og gir derfor eit godt bilde av 'normalprosaen' i dei sju samfunna. Da hadde vi sjølvsagt det såkalla redaksjonelle språket i tankane. Annonsepråket er ein særjanger, og det er interessant med tanke på at det kan vere ein innfallsport for importord; annonsar blir trulig lesne på annan måte og med andre motiv enn anna stoff. Vi ønskjer derfor å behandle redaksjonelt stoff og annonsar kvar for seg i gjennomgangen nedafør.

9.3. Kven eksporterer?

At det meste av dei moderne importorda kjem frå engelsk, overraskar oss ikkje. Dét gjeld for alle språksamfunna, som vi ser av tabell 9.1.

Tabell 9.1: Moderne importord etter eksportør-språk.
Prosent av førekomstane i redaksjonelt materiale

<i>Eksportør- språk</i>	<i>Islandsk</i>	<i>Færøysk</i>	<i>Norsk</i>	<i>Dansk</i>	<i>Sverige- svensk</i>	<i>Finlands- svensk</i>	<i>Finsk</i>	<i>Snitt- prosent</i>
Engelsk	71,1 ³	89,1	87,3	82,9	91,5	89,8	85,0	85,2
Internasjonalismar	1,2	6,0	3,2	10,2	2,7	1,9	6,9	4,6
Andre	9,6	1,1	2,4	2,7	2,5	1,7	0,5	2,9
Italiensk	7,6		3,1	0,1	0,7	0,7	1,1	1,9
Tysk	1,2	1,9	0,8	1,0	0,9	1,5	0,2	1,1
Fransk	1,6	0,8	0,8	1,1	0,5	1,3	1,5	1,1
Japansk	2,8	1,1	0,7	0,2	0,3	0,2	0,6	0,8
Spansk			0,5	1,2	0,7	0,3	1,3	0,6
Gresk	3,6						0,1	0,5
Russisk	0,4		1,2	0,1	0,2	1,3	0,5	0,5
Arabisk				0,5	0,2	0,7		0,2
Finsk						0,7		0,1
Svensk							2,4	
Dansk	0,8							
Til saman	99,9	100,0	100,0	100,0	100,2	100,1	100,0	4

³ Her er lagt til 4,8 som var registrert som engelsk / dansk.

⁴ Snitt er ikkje rekna for skandinavisk ettersom ord derifrå er registret bare i finsk og islandsk, jf. 1.5.4.c.

Her er ingen tvil om at engelsk dominerer som ordeksportør til Norden; snittet ligg på vel 85 %. Dei andre språka som ein treng rekne med, er i praksis tysk, fransk og italiensk. I tillegg kjem internasjonalsmane, som er så gjennomført i mange språk at dei ikkje treng vere formidla via engelsk. Alle andre skåringar er så låge at dei representerer tilfeldigheter som ein ikkje bør slutte noko frå. Kategorien 'andre' omfattar både andre språk enn dei som er nemnt i tabellen, og tilfelle der hjelpemidla opplyser om ulike kjeldespråk. Det gjeld f.eks. *avokado*, for i ordbøkene blir det opplyst både at det kjem frå spansk og frå engelsk. Somme av desse orda er også relativt 'internasjonale', og såleis er dei ein del av ein felleskultur vi har kontakt med gjennom mange land. Ved å plassere slike ord under 'andre' og ikkje 'engelsk', har vi unngått å lage sirkelslutning ved først å plassere dei under engelsk fordi dei sannsynlig kjem via det språket, og så etterpå slutte oss til engelskdominansen ut frå tala vi kjem fram til.

Saggebukser og bibeltimer

(*Aftenposten* 4.4.2000)

Forskjellane mellom språksamfunna er ikkje store. Den tydeligaste er at islandsk har klart lågare engelskprosent enn dei andre språka. Sjølv om forskjellane mellom dei andre språka er småe rekna i prosent, er det her tale om så store datamengder at fleire av dei er statistisk signifikante i ein Pearsons kji kvadrat-test. Vi får same mønsteret også om vi slår saman engelsk og internasjonalsmar. Når vi signifikanteststar forskjellen på 'engelsk' og 'dei andre språka', i dei sju språksamfunna, blir Pearsons kji kvadrat 117,20708, $df = 6$ og $p < 0,0001$; det er altså ein svært signifikant forskjell. Dersom vi rangerer dei sju språksamfunna frå venstre til høgre etter engelskprosentdelen, får vi denne oppstillinga:

islandsk < dansk = finsk = norsk = færøysk = fi-svensk = sv-svensk

Her betyr < 'signifikant mindre enn' på minst 0,05-nivå, og = 'ikkje signifikant forskjellig frå'. Oppstillinga viser at det ikkje er signifikant forskjell mellom "naboane" på skalaen anna enn ved islandsk. Derimot finn ein desse signifikante forskjellane:

dansk < norsk, færøysk, finlandssvensk, sverigesvensk,
 finsk < færøysk, finlandssvensk, sverigesvensk,
 norsk < finlandssvensk, sverigesvensk.

Vi kan legge merke til at prosenten for italiensk, fransk, japansk og gresk ligg høgare i islandsk enn i dei andre språka. Går vi til sjølve orda, ser vi at islandsk importerer dei same orda som dei andre språka, og det absolutte talet for italienske, franske, japanske og greske importord er ikkje høgare. Men pga. at det totale omfanget av importord er så mye mindre for islandsk, jf. tabell 9.6 og 9.7, blir prosenttala for dei same absolutte tala høgare der. Her kan denne relative forskjellen komme av at importen frå ulike eksportørsspråk har ulik karakter, og at ein i islandsk

legg mindre vinn på å lage nyord i dei emna som har importorda sine frå dei fire nemnte språka.

Men i store drag kan ein seie at kulturimpulsane ser svært like ut i heile Norden. Dei nordiske språksamfunna glir ikkje frå kvarandre når vi ser på retninga i den kulturelle påverknaden. Vi kan legge merke til at denne likskapen også omfattar finsk, som reint språklig har eit nokså anna utgangspunkt. Den geografiske naboskapen med Russland kan ikkje seias å innverke noe nemneverdig, derimot er opptaket av svenske ord merkande, dvs. 2,4 %.

At finlandssvensk og finsk har så lite gjensidig ”ordutveksling”, kan vi notere oss som litt overraskande; i alle fall er den finske delen av importorda i finlandssvensk på bare 0,7 %. Den faktiske kontakten skulle jo tilseie noe anna, men dette kan komme av bevisst språkrøkt. Men det same gjeld jo mellom alle dei andre nordiske språka òg, som vi skal sjå nedafor av tabellane 9.3, 9.4 og 9.5⁵. Det er ikkje urimelig å tolke dette slik at oppmerksamheita vår i så stor grad er retta mot impulsane som kjem frå og gjennom det engelske språket, at nettopp den kontakten får svært stor tyngd. Vi kunne formulere det poenget også slik at vi tar til oss dei engelske orda på ein annan måte, dvs. anten at vi er opnare for idéane derifrå, eller at vi lettare tar med oss sjølve termene frå engelsk enn frå dei næraste nabospråka. Det gjør vi kanskje for å utnytte særlige assosiasjonar og konnotasjonar som engelsken kan gi. I så fall vitnar desse tala om at engelsk har ein spesiell prestisje. Ei slik tolking kan ikkje dette materialet avgjøre noe om, men i alle fall er forskjellen på påverknaden frå engelsk på eine sida og frå alle dei nordiske nabospråka på den andre sida påfallande, for det er ikkje opplagt at han tilsvarar ein liknande kvantitativ forskjell i kulturkontaktar, dvs. at finsktalande møter engelsk meir enn 25 gonger så ofte som svensk, og islendingar møter engelsk over 80 gonger så ofte som dansk.

Som vi skal sjå nedafor i denne seksjonen, har svensk påverka finsk mye fram gjennom historia; men blant dei moderne importorda i finsk er det altså svært lite av svenske. Det understrekar nok nettopp at importordstraumen ikkje er eit resultat bare av mengda på kontaktar, men òg av spørsmål som gjeld både kulturell dominans og motstand mot slik dominans.

Så langt har vi sett på førekomstane av importord i løpande tekst. Det kan også vere interessant å sjå på om talet på ulike ord, altså leksem i språkvitskaplig terminologi, viser same tendensane. Da reknar ein altså ikkje på kor ofte ein brukar kvart enkelt ord (leksem). Dette kan vere nyttig å få avklart, for bruksfrekvensen for orda i eit språk, skiftar svært mye.

⁵ I materialet vårt registrerte vi ikkje ”intern utveksling” av ord mellom svensk, dansk, norsk og færøysk pga. dei metodiske problema og pga. at det ikkje hadde noen spesiell interesse i vår samanheng. Derfor viser vi her til ordboksopplysningar om etymologi. Her må vi også nemne det kompliserande faktoren for resonnementet, nemlig at påverknaden mellom nærskylde språk kan vere meir usynlig pga. at vi gjerne bygger opp orda våre med same felles ordstammene.

Tabell 9.2: Moderne importord etter eksportørspåk.
Prosent av leksema i redaksjonelt materiale

	<i>Islandsk</i>	<i>Færøysk</i>	<i>Norsk</i>	<i>Dansk</i>	<i>Sverige- svensk</i>	<i>Finlands- svensk</i>	<i>Finsk</i>	<i>Snitt- prosent</i>
Engelsk	68,2 ⁶	86,7	86,7	86,0	89,9	88,6	84,7	84,4
Internasjonalismar	1,2	8,0	2,6	5,5	2,8	2,2	5,2	3,9
Andre	8,8	2,0	2,9	2,5	3,1	2,7	0,7	3,2
Italiensk	8,2		2,7	0,2	0,5	1,0	1,8	2,1
Tysk	1,8	1,3	1,3	1,5	1,2	1,0	0,4	1,2
Fransk	1,8	1,3	1,2	1,8	0,5	1,0	2,0	1,4
Japansk	4,1	0,7	0,6	0,4	0,5	0,2	0,7	1,0
Spansk			0,9	1,5	1,0	0,5	0,4	0,6
Gresk	4,1						0,2	0,6
Russisk	0,6		1,3	0,1	0,3	1,3	0,6	0,6
Arabisk				0,5	0,3	0,7		0,2
Finsk						1,0		0,1
Svensk							3,3	
Dansk	1,2							
Til saman	100,0	100,0	100,2	100,0	100,1	100,2	100,0	⁷

Konklusjonen når vi samanliknar tabell 9.1 og 9.2, må bli at tala endrar seg minimalt. Dei engelske importorda blir rettnok litt færre, og orda frå andre språk litt fleire. Det må vere ei følgje av at dei engelske importorda har litt høgare gjennomsnittlig bruksfrekvens enn dei som kjem frå andre språk. Men mest overraskande er det at desse endringane er så småe. At fransk her kjem over tysk – i motsetning til i tabell 9.1 – kan vi heller ikkje legge noe i med så småe tal som grunnlag. Her òg skil islandsk seg ut frå dei andre språka ved å ha signifikant lågare prosenttal på engelske importord. Det er einaste signifikante forskjellen, og dermed blir likskapen mellom dei andre språka i importkjelder understreka, og den islandske særstatusen blir enda meir interessant, jf. rangoppstillinga etter tabell 9.1.

Den rangeringa vi ser her i importen av leksem, kan det vere interessant å stille opp mot ei liste basert på etymologiske opplysningar i vanlige ordbøker for språka våre. Den lista avgrensar seg altså ikkje til moderne importord, men fortel om resultatet etter mange hundre års import (til vanlig reknar ein tilbake til urgermansk). For norsk, dansk og svensk ser rangeringslista over importord ut som i tabellane 9.3, 9.4 og 9.5 nedafor. Tala bygger på grunnorda (ordstammene) som er tatt med i *Nynorskordboka* (Hovdenak o.fl. 1993), *Nudansk Ordbog med Etymologi* (Becker-Christensen 2001) og *Nationalencyklopedins ordbok* (2000)⁸. *Nynorskordboka* har sirka

⁶ Her er lagt til 4,1 som var registrert som engelsk/dansk.

⁷ Snitt er ikkje utrekna for dei skandinaviske språka.

⁸ Eg takkar sjefredaktør Christian Becker-Christensen, som velvillig gjennomførte utrekninga i tabell 9.4 for *Nudansk Ordbog med Etymologi* (for artikkelen Sandøy & Östman (2004: 10). Utrekningane i tabell 9.3 og 9.5 har denne artikkelforfattaren gjort med utgangspunkt i datafiler utlånt av Christian Emil Ore av 1993-utgåva av *Nynorskordboka* (jf. Sandøy 2000: 29) og i CD-versjonen frå 2000 av *Nationalencyklopedins ordbok*.

90 000 oppslagsord, og av dei er 29 844 grunnord, som vi er interesserte i her.⁹ Av desse siste er 13 070 ord importord frå ikkje-nordiske språk, dvs. 43,8 % av grunnorda i ordboka (eller 14,5 % av alle oppslagsorda). I den danske ordboka er det sirka 10 000 importord av dei 60 000–70 000 oppslagsorda, dvs. at 15,4 % av oppslagsorda er importord (Sandøy & Östman 2004: 9). Den svenske ordboka, *Nationalencyklopedins ordbok*, er noe større og omfattar i alt 68 000 oppslagsord, og 17 158 av dei er importord, dvs. 25 %. Det kan ligge litt ulike intensjonar bak ordutvalet i ordbøker og mengda av samansette ord, men desse ordbøkene er alt i alt nokså like ved å vere såkalla 'handordbøker', og tabellane nedafor avspeglar ein svært lik situasjon i dei tre skandinaviske språka.

Gnistrende
svensk pønk

(Lofotposten 6.4.2000)

Tabell 9.3: Importord i Nynorskordboka

<i>Importert frå</i>	<i>Talet på ord</i>	<i>Prosent</i>
latin	4089	31
gresk	2120	16
tysk	2021	15
fransk	1931	15
engelsk	1564	12
italiensk	358	3
dansk	179	1
nederlandsk	167	1
arabisk	148	1
svensk	116	1
spansk	108	1
portugisisk	80	1
russisk	51	
hebraisk	42	
keltisk	24	
tyrkisk	14	
finsk	11	
samisk	9	
islandsk	5	
slavisk	4	
indisk	3	
færøysk	1	

⁹ Det vil seie at vi overser at samansetningar som f.eks. *bruksområde* og avleiingar som *brukar* står som eigne oppslagsord i tillegg til grunnorda *bruk* og *område*.

Tabell 9.4: Importord i *Nudansk Ordbog med Etymologi*

<i>Importert frå</i>	<i>Talet på ord</i>	<i>Prosent</i>
tysk	2531	26
latin	2358	24
fransk	1702	18
engelsk	1281	13
gresk	904	9
italiensk	361	4
nederlandsk	119	1
spansk	110	1
norsk	90	1
svensk	52	1
arabisk	42	
russisk	27	
portugisisk	24	
japansk	22	
malajisk	13	
tyrkisk	13	
gammalindisk	11	
persisk	9	
singalesisk	7	
grønlandsk	5	
kinesisk	5	
færøysk	4	
islandsk	4	
tamil	4	
polsk	3	
tsjekkisk	3	
finsk	2	
jiddisch	1	

 Tabell 9.5: Importord i *Nationalencyklopedins ordbok*

<i>Importert frå</i>	<i>Talet på ord</i>	<i>Prosent</i>
latin	4557	27
tysk	3918	23
fransk	2681	16
gresk	2270	13
engelsk	1632	10
italiensk	625	4
nederlandsk	255	1
spansk	207	1
islandsk	205	1
norsk	181	1

arabisk	149	1
dansk	112	1
russisk	72	
hebraisk	44	
finsk	39	
portugisisk	35	
persisk	34	
japansk	29	
malayisk	22	
kinesisk	15	
samisk	14	
ungarsk	13	
polsk	11	
tsjekkisk	11	
grønlandsk	6	
frisisk	5	
keltisk, irsk	5	
finlandssvensk	4	
gælisk	4	
færøysk	3	
singalesisk	3	
slavisk	2	
swahili	2	
bulgarsk	1	
tamil	1	

Vi ser av tabellane 9.3, 9.4 og 9.5 at også rangeringane av eksportørspråk er temmelig like for norsk, dansk og svensk: Den interne rekkefølga av dei nålevande språka tysk, fransk, engelsk, italiensk, nederlandsk og spansk er den same i alle tre språka. At latin og gresk skårar ulikt, kan kanskje komme av ulike prinsipp for kor mange fagord ordbøkene skal innehalde, og av kor ”prinsippfast” ein er i å kategorisere ord anten under desse to klassiske språka eller under siste eksportørspråket i den ofte kompliserte vandringsvegen orda har.

For finsk fins det inga tilsvarende handordbok med etymologiske opplysningar for moderne ord, og dermed kan vi ikkje få til ei god jamføring. Men ”[a]v de enkla grundorden i finskan är cirka hälften ursprungliga uraliska ord och hälften lånord”, seier Kaisa Häkkinen (2004: 93). Det blir ikkje så ulikt talet 43,8 %, som vi fann ovafor i *Nynorskordboka*. Pirkko Nuolijärvi ved Forskningscentralen för de inhemska språken antydar med å vise til Häkkinen (1990) og Suhonen (1980) at ein kan rekne med slike overslag for finsk når det gjeld dei store långivarspråka:

baltiske språk		130
urgermanske språk	sirka	500
slaviske eller (yngre) russiske ord	sirka	100
frå skandinaviske språk (mest svensk)	sirka	4000

Her er nyare importord, og dermed engelske, altså ikkje spesifisert.

Av desse tabellane ser vi at engelsk ikkje toppar lista over importord i ordbøkene, som altså ikkje avgrensar seg til moderne importord. Men med den dominansen det språket har som eksportør til dei moderne språka våre, kan vi rekne med at ei ordbok som blir laga om ein generasjon, vil vise ei anna rekkefølge på eksportørspråka.

9.4. Kor mye importerer vi?

Ein kan måle ordimporten i fleire perspektiv. Tabell 9.6 viser oss tala for redaksjonsspråket i dei nordiske avisene. Dei ulike totale tala på løpeord for dei ymse språka er eit resultat av det utvalet vi gjorde av datoar, avistypar og til sjuande og sist konkrete aviser. Som forklart i seksjon 1.4.1. låg det ikkje noen språklige omsyn i utvalet av aviser; derimot var alt gjort for å sikre like vilkår i alle språksamfunna. Materialet for kvart språksamfunn er dessutan stort, slik at tala frå denne granskinga kan gi oss mange sikre resultat.

Tabell 9.6: Førekomstar av moderne importord i redaksjonell tekst

	<i>Talet på førekomstar av importord</i>	<i>Totalt tal på løpeord</i>	<i>Førekomstar av importord per 10 000 ord</i>
Islandsk	249	251 915	10
Færøysk	261	129 015	20
Norsk	2 322	348 492	67
Dansk	1 699	273 955	62
Sverigesvensk	1 467	247 503	59
Finlandssvensk	1 131	213 130	53
Finsk	882	410 656	22

Rangordnar vi lista i tabell 9.6 frå lågt til høgt (slik vi òg gjorde etter tabell 9.1 for betre å kunne jamføre med presentasjonen i seksjon 9.1.), blir ho slik: islandsk, færøysk, finsk, finlandssvensk, sverigesvensk, dansk, norsk. Den kan òg framstillas som i diagram 9.2 nedafor. Vi kan vise dei signifikanstesta forskjellane som i denne rangeringa (der * betyr at signifikansen er på 0,05-nivå, ** på 0,01, og *** på 0,001):

islandsk ***< færøysk = finsk ***< fi-svensk **< sv-svensk = dansk *< norsk

Islandsk, færøysk og finsk ligg markert lågast i bruk av importord, og spranget opp til dei skandinaviske språka er høgt. Det språksamfunnet som skårar høgast i faktisk bruk av importord, er det norske. Det er ei stor overrasking når ein tar utgangspunkt i dei stereotypiane vi nemnte i seksjon 9.1., der norsken blei sett på som relativt puristisk ved å ligge på fjerdeplass i den gjennomsnittlige rangeringa. Den rangeringa var også nordmennene sjølv med på. Det spørsmålet som da blir det interessante, er korfor vi kan få ein slik stor forskjell på oppfatningar og faktisk situasjon. Svaret vi kan antyde, kjem frå andre delgranskingar i MIN, der det går fram

at norsken har stor fonologisk, ortografisk og morfologisk purisme. Det vil i praksis seie at det norske språket tar inn nokså mange importord, men orda blir i stor grad forma om og tilpassa den norske språkstrukturen (Kvaran 2007, Jarvad u.a., Omdal u.a.). Dette er så markert og atkjennelig at det påverkar det generelle inntrykket; og folk flest tar neppe omsyn til presise distinksjonar mellom leksikalsk purisme og purisme på andre språklige nivå. Avviket mellom diagram 9.1 og tabell 9.6 kjem etter denne tolkinga av at folk bygger førestillingane på "feiltolka" erfaringar. I seksjon 9.8. skal vi sjå at dei også kan basere seg på eldre erfaringar med språka våre. Men uansett er førestillingane framstilt i diagram 9.1 å sjå på som eit kulturelt produkt som ikkje er i samsvar med den faktiske tilstanden. Dette presiserte poenget er interessant både språkstrukturelt og språksosiologisk, og det blir drøfta i Sandøy & Kristiansen (u.a.).

Interessant er den forskjellen vi ser på finlandssvensk og sverigesvensk, som jo prinsipielt har same fastsette språknormene: Finlandssvenske journalistar er mindre ivrige etter å bruke moderne importord enn sverigesvenske yrkesbrør. Denne forskjellen i importordskåre blir enda større i annonsane, jf. nedafor. Her kan det ligge fleire forklaringar bak, f.eks. den at språksituasjonen for finlandssvenskane gjør språkbrukarane meir oppmerksame på språktradisjonen og forsterkar ønsket om å bruke 'det ekte svenske', altså som uttrykk for å markere eigen kultur. Vi har dessutan opplysningar som tyder på at språkkontrollen utført av eigne konsulentar er sterkare i finlandssvenske aviser enn i sverigesvenske. Men ein kan heller ikkje sjå bort frå at mønsteret med liten import i finskspråklige aviser kanskje verkar inn på dei finlandssvenske, dvs. at finlandssvenske journalistar er stilistisk påverka av dei finske tekstane dei les.

Så langt har vi sett på førekomstar av importorda i tekst, og det vil seie at eit ord tel like mye kvar gong det dukkar opp. Vi kan også nærme oss det leksikalske perspektivet vi brukte ovafor i tabell 9.2 og da vi såg på statistikk frå ordbøker. Vi kan her sjå etter talet på importerte moderne leksem i tekstane, og det vil seie at eit leksem tel som eitt same kor ofte det blir brukt, og same kva bøyingsform det står i. Tabellen for talet på importerte leksem ser slik ut:

Tabell 9.7: Talet på importerte leksem i redaksjonell tekst

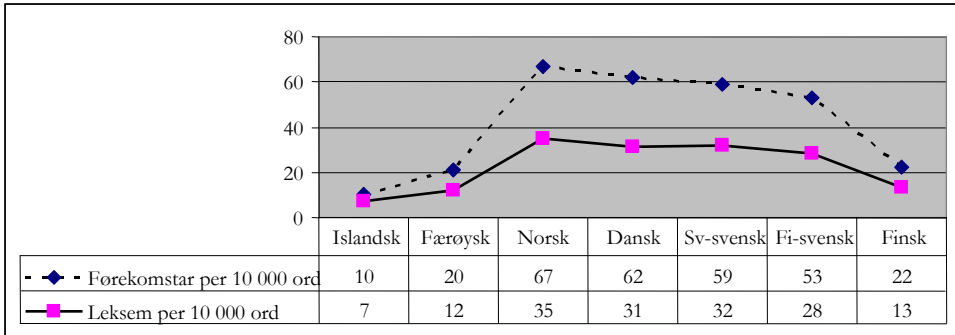
	<i>Talet på importerte leksem</i>	<i>Totalt tal på løpeord</i>	<i>Importerte leksem per 10 000 ord</i>	<i>Forholdstalet mellom førekomst og leksem</i>
Islandsk	169	251 915	7	1,47
Færøysk	147	129 015	11	1,77
Norsk	1 201	348 492	35	1,93
Dansk	850	273 955	31	2,00
Sverigesvensk	789	247 503	32	1,87
Finlandssvensk	603	213 130	28	1,88
Finsk	543	410 656	13	1,62

Ordna etter rang og med markert signifikans ser lista over språka slik ut, der forholdet mellom ”næraste naboane” er markert på første linja, og så andre signifikante forskjellar på dei neste linjene:

islandsk ***< finsk = færøysk ***< fi-svensk = dansk = sv-svensk = norsk
 fi-svensk *< sv-svensk
 dansk *< norsk

Når vi her ser på talet på importerte leksem i redaksjonelt stoff, skil dei ikkje-skandinaviske språka seg ut, dvs. islandsk, færøysk og finsk, med å ha sterkaste tradisjonen for puristisk språkpolitikk. Profilen i desse resultatata føyer seg godt etter den vi såg i tabell 9.6, slik at det ikkje skil seg så mye om ein reknar etter leksem eller førekomst. Det går fram av diagram 9.2.

Diagram 9.2: Førekomstar og leksem i redaksjonell tekst

Det vi ser, er ei slakare kurve, dvs. mindre avstandar, når vi reknar i leksem – naturlig nok. Avstanden mellom dei to kurvene fortel om den gjennomsnittlige frekvensen på leksema, jf. siste kolonnen i tabell 9.7. Her ser vi ein tendens til at dei ikkje-skandinaviske språka har gjennomsnittlig færre førekomstar av kvart leksem enn dei skandinaviske, jamfør f.eks. islandsk, som har eit forholdstal på knapt 1,47, og dansk på 2,00. Det kan tolkas som eit teikn på at det ikkje er bare slik at skandinavisk har fleire importerte leksem, men kvart av dei er også meir innarbeidd.

9.5. Kva blir importert?

Dei aller fleste av orda som blir importert, er substantiv. Snittet ligg på knapt 90 % rekna på førekomstane, og det talet kan vi jamføre med oppteljinga i *Nynorsk frekvensordliste* (Vestbøstad 1989: XVI), som viser at 22,6 % av tekstorda er substantiv. Importorda skil seg altså tydelig ut frå ”normalen” og viser oss dermed ein interessant eigenskap: Det må vere hovudfunksjonen åt substantiva som gjør utslaget, nemlig at substantiva i så stor grad er referensielle. Dei viser til konkrete ting eller til etablerte omgrep. Importorda kjem altså i stor grad til oss saman med

konkrete og abstrakte ”nyheiter”, som f.eks. *faks*, *internet*, *modem* og *sterió* innafør medieteknologi, *trailari* og *jeep* innafør det meir tradisjonelle tekniske området, *pítsa*, *grill* og *pasta* på matområdet, og innafør det sosiale og kulturelle området har vi fått abstrakte ord som *gospel*, *popp*, *CV*, *judo*, *bingo* og *rally*.

Tabell 9.8: Moderne importord etter ordklasse.
Prosent av førekomstar i redaksjonelt stoff

Ordklasse	Sverige-Finlands-							Snitt an %	Ordklassar i norske tekst
	Islandsk	Færøysk	Norsk	Dansk	svensk	svensk	Finsk		
Substantiv	88,4	89,8	88,4	88,6	89,3	87,5	94,3	89,5	22,6
Adjektiv	7,2	8,3	7,7	8,0	7,6	8,3	3,2	7,2	8,2
Verb	3,6	0,4	3,7	3,2	3,0	3,8	1,9	2,8	20,8
Adverb		1,5	0,1	0,1	0,1	0,3	0,6	0,4	7,4
Interjeksjonar	0,4		0,1	0,1		0,1		0,1	0,2
Preposisjonar	0,4							0,1	14,8
Andre ordkl.									26,1
Til saman	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0		100,1

Tala for substantiv og adjektiv er overraskande like for alle dei nordiske språka, men vi kan legge merke til at det strukturelt noe avvikande finske språket ligg tydelig over i substantiv og tydelig under i adjektiv. For substantiva er denne forskjellen på finsk og resten signifikant ($p < 0,0001$); mellom dei andre språka er det ingen signifikante forskjellar.

**700000 kr. for
motor-cruiser!**

(Dagbladet 4.4.1975)

I norsk gjennomsnittsprosa utgjør adjektiva 8,2 % i tekst ifølgje Vestbøstad (1989: XVI). I vårt materiale kjem dei litt lågare ut, nemlig med 7,2 % i snitt. At verba er nede i 2,8 % her, mens dei utgjør 20,8 % i tekstar generelt, er svært påfallande, og det forsterkar tolkinga ovafor om substantiva. Adverba skårar òg svært lågt. Interjeksjonane er det bare fem av (nemlig bare *okay*, *please*, *sorry*, *olræt* (= all right) og *yes*), men med utgangspunkt i at denne klassen er liten elles i språket, er 0,1 ikkje eit lite prosenttal. At funksjonsorda i språket er lite prega av import, er velkjent, og det kjem også av at dei ikkje har referensiell funksjon, men oftast ein strukturerande funksjon for setningsoppbygginga eller for det ”logiske” innhaldet i setninga. I dette materialet er det éin importert preposisjon, nemlig *pr* (= per) éin gong i islandsk. Konjunksjonar, artiklar og pronomen er det ingen av.

Oversiktene ovafor fortel om den dels språkssystematisk styrte påverknaden. Vi kan nå sjå på sjølve orda for å studere innhaldssida eller kulturkontaktsida ved språkpåverknaden. I tabell 9.9 nedafor er dei 30 mest frekvente moderne importerte ordstammene i kvart av dei sju språksamfunna stilt opp, dvs. at tala nedafor omfattar både tilfelle der ordstammen står som usamansett ord, og der han står i samansette ord.

Tabell 9.9: Dei 30 mest frekvente importordstammene i det samla materialet for kvart språk¹⁰

(I islandsk, færøysk og finsk er kasusendingane utelatt i tabellen. N viser til talet på forekomstar.)

Islandsk	N	Færøysk	N	Norsk	N	Dansk	N	Sverige-svensk	N	Finlands-svensk	N	Finsk	N
fax	90	bingo	193	faks	1309	sex	444	TV	929	TV	270	geeni	123
grill	34	fax	113	TV	1076	TV	421	Internet	333	fax	212	optio	110
etanól	30	internet	111	mobil	656	euro	237	metallic	331	Internet	120	tv	101
heroin	30	e-mejl	58	Internett	530	fax	166	Cd	299	hamburgare	105	stereo	79
jeppi	28	CD	50	metallic	468	e-mail	161	stereo	268	projekt	88	bingo	74
station	27	rom	40	attraktiv	446	Internet	143	fax	264	mobil	76	faksi	73
parket	23	stationcar	30	CD	375	escort	135	video	262	sektor	71	formula	72
kasett	22	gospel	28	IT	375	ecstasy	118	projekt	231	medium	58	doping	63
topp	18	trailer	24	data	290	action	110	mini-	229	drog	53	mobili	50
jeep	17	el-, elektronisk	22	prosjekt	266	rock	96	bok ¹¹	213	modell	48	video	46
graphics	16	RAM	22	e-mail	184	center	82	data	209	IT	40	rocki	45
antik	15	termo	21	senter	169	medi-	82	medi-	205	data	36	CD	43
hass	15	modem	20	stereo	150	video	79	digital	175	lipizzaner	36	media	37
rokk	15	DVD	19	doping	133	spanking	76	IT	167	operatør	36	netti	36
car rental	14	e-handil	19	medium	131	projekt	63	sex	165	sex	31	euro	30
pizza	13	sedan	19	faciliteter	128	festival	62	kombi	158	bioteknologi	30	kasetti	30
popp	13	camping	18	cruise	117	handicap-	60	service	98	rally	30	projekti	29
rally	13	joystick	16	kombi	103	sponsor	51	dop-	90	stereo	29	cup	27
stereo	13	power-	16	sponsor	98	skanner	50	mobb-	87	CD	28	parkki	26
video	13	playstation	15	CV	93	CD	47	kasett	77	pop	28	bisnes	24
cd	12	design-	14	servo	88	fokus	44	bingo	62	service	26	disco	24
digital	10	max	14	pasta	87	integration	42	design	60	airbag	24	show	24
DVD	9	parabol	12	sektor	82	speedway	39	e-mejl	60	infrastruktur	24	design	22
oskar	9	CV	10	kasett	80	mob-	37	PC	55	beaufort	20	animaatio	21
pasta	9	krimi	10	laminat	74	animation-	34	servo	48	festival	20	bändi	21
pick up	9	harddisk-	9	digital	73	stationcar	32	airbag	44	pommes frites	20	chili	20
double	8	e-postur	8	info	65	carport	31	info	44	cancer	17	trenssi	20
skulptúr	8	judo	8	album	60	online	29	MC	43	bingo	16	broileri	19
super	8	printari	8	airbag	50	van	27	zoom	42	turbo	13	rekrytointi	17
kredittkort	6	rock-n roll	8	carport	48	album	23	pickup	34	telex	10	dj	10

Denne tabellen stadfestar svært tydelig tanken ovafor om at importorda i stor grad er knytt til teknologi, særlig elektronisk. Dei to orda som går att i alle dei sju språk-samfunna, er *faks* og *CD*, altså to ord frå elektronikken. Fellesskapen mellom dei sju ”avisverdene” kan framstillas slik når vi tel kor mange samfunn eit ord går att i:

¹⁰ I tillegg til skrivemåtane brukt i denne tabellen, viser materialet også ein del andre variantar. Islandsk: *ethanol, parquet, cassette, antique, rock, pop, top, vídeó, Oskar*. Færøysk: *mail*. Norsk: *fax, Internet, metalic, metalikk*. Sverigesvensk: *combi, mail*. Finlandssvensk: *sector*. Finsk: *fax, rock, business, disco*.

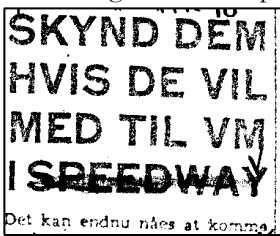
¹¹ *bok-* står her for ymse former av verbet *boka*, som kjem av engelsk (*to*) *book*.

- 7: CD, faks
 6: (Inter)nett
 5: TV, stereo, medi-, prosjekt
 4: bingo, kassett, rock, video, e-meil
 3: digital, station (car), design, airbag, data, doping, mobil, sex
 2: DVD, pasta, pick-up, popp, rally, CV, album, carport, info, IT, metallik, sektor, servo, sponsor, animasjon, senter, euro, festival, mobb-, kombi, sørvis

64 ord fins i materialet for bare eitt samfunn på denne 30 på topp-lista.

Denne oversikta fortel sjølvsagt noko om kva tema som oftast blir omtalt i massemedia – dvs. tema med importord. Dei aller fleste orda refererer til objekt eller omgrep som er av ny dato, dvs. at ordet har komme med fenomenet. Unntaka frå det på lista er *sex*, *info*, *metallik*, *sektor*, *sponsor*, *senter*, *mobb-*, *kombi* og *sørvis*, som alle har med omgrepsdanning og kulturell fokusering å gjøre. Dei aller fleste orda refererer også til noe konkret, særlig om vi reknar det elektroniske til det konkrete.

Resonnementet i førre avsnittet må korrigeras noe: Når det ikkje er fleire enn to ord som går att i alle språksamfunna, kan det komme av at det i eitt eller fleire av dei

(*Ekstra Bladet* 3.9.1975)

mest puristiske språka fins innarbeidde avløyсарord, og dermed kan fenomenet vere like aktuelt der som elles i Norden. Heilt innarbeidd i færøysk og islandsk er *sjónvarp* (for TV), *verkefni* (isl.) eller *verkatlan* (fær.) for *prosjekt*, og *miðill* (isl.) eller *miðil* (fær.) for *medium* / *medi-*, og derfor når ikkje *TV*, *medi-* og *prosjekt* lenger opp enn til 5 i dekningslista ovafor.¹² I finsk fins det på tilsvarende måte

og mange avløyсарord for importorda litt nede på denne lista.¹³ (Jamfør elles Kvaran (red.) 2007 om avløyсарord.)

På denne måten kan vi argumentere for at likskapen mellom dei sju språksamfunna i frekvente tema i avisene svært trulig er ein god del større enn det 30 på

¹² Når det gjeld dei to orda med "full dekning" ovafor: For *faks* er det ikkje innarbeidd noe avløyсарord i noe av språka, men for CD har færøysk ofte nyordet *fløga* og islandsk *geisladiskur*, likevel skårar importordet altså så høgt i desse to språka også. I norsk har *kompaktplate* vore brukt ein del, men CD dominerer. *Internett* er også det vanlege ordet på islandsk, men her nådde det ikkje opp i frekvens til å komme blant dei 30 mest frekvente. Færøysk har avløyсарordet (avløyсарnamnet) *alvótin*, men det har låg frekvens mot importordet.

For importorda lenger nede på skalaen har islandsk desse godt innarbeidde avløyсарorda: *tölvuskeyti* (e-meil), *hönnun* (design), *loftþúði* (airbag), *tölva* (data), *hyffjamisnotkun* (doping), *farsími* (mobil), *ferilskrú* (CV), *plötuumslag* (album), *bifreiðaskýli* (carport), *upplýsingar* (info), *upplýsingartækni* (IT), *svæði* (sektor), *stýriþrell* (servo), *styrktaraðili* (sponsor), *teiknimyndargerð* (animasjon), *miðstöð* (senter), *hátið* (festival), *leggja í einelti* (mobbe), *skutbill* (kombi). Litt brukt er også *málmkenndur* (metallik). Færøysk har desse godt innarbeidde: *telda* (data), *fartelefon* (mobil), *upplýsingar* (info), *óki* (sektor), *teiknimyndargerð* (animasjon), *miðstöð* (senter), *happ-* (mobb-). Desse to er og mye brukt: *teldupostur* (e-meil) og *smíðskapan* (design).

¹³ I finsk er desse avløyсарorda heilt eller svært godt innarbeidd: *vuokra-auto* (car rental), *veistos* (skulptur), *luottokortti* (kredittkort), *sähköposti* (e-meil), *kovalevy* (harddisk), *keskus* (senter), *risteily* (cruise), *apu* (servo), *autokatos* (carport), *saattue* (escort), *toiminta* (action), *upea / hieno / loisto* (spanking), *vammais-* (handikapp-), *kärki / etujoukko* (van), *palvelu* (sørvis), *malli* (modell), *ranskanperunat* (pommes frites) og *syöpä* (cancer, krefte)

topp-lista viser, for innarbeidde avløysarord i visse språk ”tildekker” det saklige fellespreget. Avløysarorda skaper altså variasjon.

Knapt noe ord som står i tabellen ovafor, er ukjent innafor eit av dei seks andre språksamfunna, det er bare bruksfrekvensen som varierer. Det er såleis ikkje lett å peike på klare forskjellar her i kva vi blir påverka av.

9.6. Sjangrar

Når vi ser på mengda av importord i dei ulike sjangrane (jf. tabell 9.10), er det vanskelig å finne noe klart og gjennomgåande mønster i rangeringa av sjangrane. For eksempel er det høge snittalet for temastoff skapt av svært høge tal i sverigesvensk og finlandssvensk, og for meldingar er det dansk og norsk som drar snittet opp. I dei enkelte språksamfunna skiftar mønsteret ein god del, og derfor er det vanskelig å generalisere noe om sjangrane på tvers av språksamfunna.

For enkeltland er det noen interessante tal, f.eks. kan vi legge merke til at leiarar, kronikkar og kommentarar, som gjerne er dei grundigast gjennomarbeidde språklig, skårar svært lågt i islandsk, og relativt lågt også i dansk. Interessant er det at importorda har relativt høgt prosenttal i lesarbrev i islandsk. Det siste kunne kanskje tolkas slik at profesjonelle skribentar i avisene er meir trena i å bruke eit ”puristisk” ordforråd, dvs. å følge språkidealet i avisene. I dei andre landa rår ikkje eit slikt ideal i avisene.

Tabell 9.10: Moderne importord etter sjanger.
Førekomstar per 10 000 løpeord i redaksjonell tekst.
Tal i kursiv: tekstgrunlaget < 10 000 ord.¹⁴

	<i>Sverige- Finlands-</i>							
	<i>Islandske</i>	<i>Færøyske</i>	<i>Norske</i>	<i>Danske</i>	<i>svenske</i>	<i>svenske</i>	<i>Finske</i>	<i>Snitt</i>
Temastoff	24	1	99	11	124	371	44	96
Melding	27	17	155	107	62	45	23	62
Portrett	25		30	109	50	56	34	51
Omtale	5	19	105	63	71	54	35	50
Leiar, kronikk, kommentar	3	46	71	32	79	54	26	44
Reportasje	7	17	81	41	63	46	27	40
Nyhendeartikkel	11	19	57	64	48	55	22	39
Lesarbrev	21	3	54	58	55	54	21	38
Notis	11	28	62	60	52	44	9	38
Intervju	10	7	51	70	63	25	13	34
Petit ¹⁵	4	15	9	69	81	17	23	31
Snitt (jf. tab. 9.6)	10	20	67	62	59	53	22	

¹⁴ Kursiverte tal viser til at tekstgrunlaget for kategorien er på under 10 000 løpeord, dvs. at det verkelege talet på førekomstar er justert opp i frekvensutrekninga.

¹⁵ Petit-kategorien har nokså lite tekstgrunlag, og her er det plassert ymse typar småtekstar, også dikt, sitat, ord for dagen osv.

Innafor kvart språksamfunn er det stort sett signifikante forskjellar mellom sjangrane, men når vi ikkje kan sjå mønster vi kan legge ei rimelig tolking i, må konklusjonen bli at denne inndelinga ikkje har vore svært fruktbar. Kan hende kunne dei forskjellane vi anar i materialet, blitt fanga betre opp med andre variablar, som vi altså ikkje har brukt.

9.7. Emne

Tabell 9.11: Moderne importord etter emne i redaksjonell tekst.

Førekomstar per 10 000 løpeord.

Tal i kursiv: tekstgrunnlaget < 10 000 ord.

	<i>Islandsk</i>	<i>Færøysk</i>	<i>Norsk</i>	<i>Dansk</i>	<i>Sverige- svensk</i>	<i>Finlands- svensk</i>	<i>Finsk</i>	<i>Snitt</i>
Ungdom ¹⁶			53	638	176	231	33	226
Underholdning	37	63	122	124	108	309	22	112
Populærvitenskap, forbrukar og helse	35	93	127	96	98	70	66	84
Fritid	21	36	173	87	83	63	25	70
Økonomi	11	40	89	71	91	69	31	57
Kultur	13	8	84	46	58	50	23	40
Utanriks	2	14	60	51	31	64	23	35
Kriminalitet	2	0	32	38	16	119	26	33
Innanriks	3	24	60	64	21	38	13	32
Sport	6	4	52	37	49	33	26	30
Politikk	2	9	24	62	62	39	7	29
Lokal	4	17	32	63	28	36	20	29
Personalialia	3	7	9	39	24	29	3	16
Snitt (jf. tabell 9.6)	10	21	67	62	59	53	22	

Ungdom, underholdning, populærvitenskap, fritid og økonomi toppar denne lista over mengd av importord, og ungdomsstoffet ligg absolutt høgast. Igjen kan vi sjå at dei meir informerende og nyheitsprega emna kjem lågast – med unntak av økonomi, som kanskje ligg så høgt pga. ein spesiell terminologi som ber tydeligare preg av internasjonalisering enn terminologiar på andre felt.

Det høge snittalet for ungdomsstoff kjem først og fremst av at dansk, finlands-svensk og sverigesvensk skårar så høgt. Ser vi på rangeringa av emnekategoriene i dei ymse språka, er kategoriene i øvre delen av tabellen i stor grad dei same – med tydeligast unntak av ungdomsstoff for norsk og underholdning for finsk. Dette kjem klarast fram i ein tabell som viser rangnummer i staden for frekvenstal, jf. tab. 9.12.

¹⁶ I tabellen følger vi konvensjonen frå kapitla 2–8 med at seller som står utan tal, fortel at det ikkje er tekstmateriale i den aktuelle kategorien. Er det materiale, men ingen importord, set vi 0. For emnekategoriene ungdomsstoff manglar det tekstmateriale for islandsk og færøysk, og det gjør at ein også må dele summen for alle språka på 5 for å få snittet i kolonnen til høgre.

Her er altså ein klar likskap i nordiske aviser. I nedste delen er homogeniteten noe mindre, men vi kan legge merke til at personalia kjem svært lågt i alle samfunna.

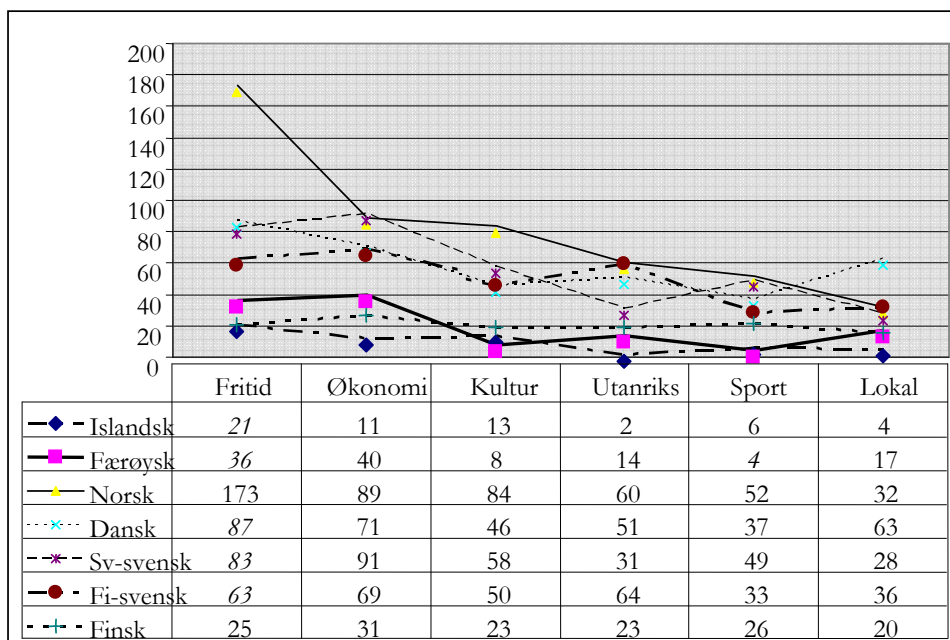
Tabell 9.12: Rangordning av moderne importord etter emne i redaksjonell tekst, jf. tabell 9.11.

	<i>Islandske</i>	<i>Færøyske</i>	<i>Norske</i>	<i>Danske</i>	<i>Sv- svenske</i>	<i>Fi- svenske</i>	<i>Finske</i>	<i>Snitt</i>
Ungdom			8	1	1	2	2	1
Underholdning	1	2	3	2	2	1	9	2
Populærvitenskap, forbrukar og helse	2	1	2	3	3	4	1	3
Fritid	3	4	1	4	5	7	6	4
Økonomi	5	3	4	5	4	5	3	5
Kultur	4	10	5	10	7	8	7	6
Utanriks	11	8	6	9	9	6	7	7
Kriminalitet	11	13	10	11	13	3	4	8
Innanriks	9	5	7	6	12	10	11	9
Sport	6	12	9	13	8	12	4	10
Politikk	11	9	12	8	6	9	12	11
Lokal	8	6	10	7	10	11	10	12
Personalialia	9	11	13	11	11	13	13	13

Overraskande kan det nok vere at emnet sport ligg så lågt i denne rangeringa. Avstanden mellom utariksstoff og lokalt stoff er så liten at vi ikkje kan seie at den geografiske orienteringa i stoffet spelar noen rolle. (Ungdomsstoff manglar i dei aktuelle islandske og færøyske avisene. Det er nok tilfeldig, for slikt stoff er gjerne samla på visse vekedagar i somme aviser.)

For å sjå om tendensane er like i alle språksamfunna, kan vi gjøre framstillinga meir oversiktlig med å dra ut noen tal og sette dei inn i eit diagram, jf. 9.3. Hovudinntrykket her er at tendensane er nokså like i alle språksamfunna. Men to tal skil seg ut: Finlandssvensk skårar høgt på underholdning, men her er tekstgrunnlaget svært svakt; og norsk ligg høgt innafør fritid. Vi greier ikkje å kople dette ”avviket” inn i noe mønster.

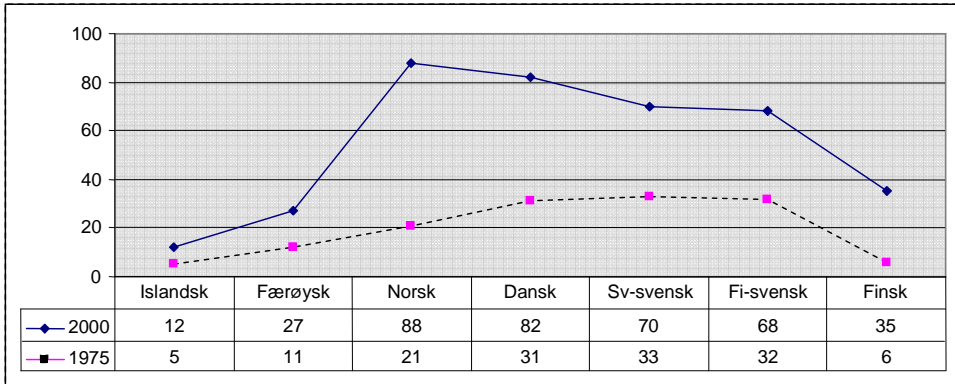
Diagram 9.3: Moderne importord etter emne i redaksjonell tekst
 Tal i kursiv: tekstgrunnlaget < 10 000 ord.

9.8. "Vekstraten"

Vi har hittil sett på tala samla for materialet frå 1975 og frå 2000, og vi har altså oversett tidsdimensjonen. Den skal vi nå interessere oss for, og vi skal sjå på om omfanget har forandra seg på dei 25 åra. Når vi deler materialet på dei to åra vi har valt ut, blir resultatet som i diagram 9.4:

Diagram 9.4: Moderne importord etter årstal. Førekomstar i redaksjonelt stoff per 10 000 løpeord

Ikkje uventa blir det i alle språka brukt signifikant fleire importord i 2000 enn i 1975, og forskjellen er for alle språka statistisk signifikant på minst promillenivå.

Rangeringane med signifikansmarkering for dei to årstala er slik:

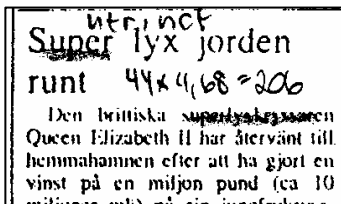
1975:

islandsk = finsk ***< færøysk ***< norsk ***< dansk = fi-svensk = sv-svensk

2000:

islandsk ***< færøysk **< finsk ***< fi-svensk = sv-svensk ***< dansk = norsk

I Skandinavia i 1975 låg altså sverigesvensk, finlandssvensk og dansk på toppen. Norsk låg godt under dansk og svensk da, og vi kan legge merke til at rangeringa frå 1975 svarar godt til rangeringa i dei nordiske førestillingane i diagram 9.1. (Dermed er det altså òg mulig at førestillingane i dag kan vere prega av den faktiske situasjon for ein generasjon sia.) Endringa fram til 2000 er ein kjempevekst for finsk (nesten seksdobling) og norsk (vel ei firedobling), mens auken for dansk, finlandssvensk og sverigesvensk er langt mindre. Dermed går norsk forbi dei tre andre språka i rangeringa og kjem i teten. (Forskjellen mellom norsk og dansk i 2000 ligg nær ved å vere signifikant ($p = 0,08$.) Dei ikkje-skandinaviske språka både har vore og er mest puristiske, men endringa er markert for finsk. I 1975 delte finsk og islandsk botnplasseringa i importskåre, men etter 25 år har finsk endra karakter, og både norsk og finsk kan seias å ha "skifta karakter" i importmengd. Færøysk og islandsk har relativt låg auke, vel ei dobling likeins som sverigesvensk og finlandssvensk.

(Hufvudstadsbladet 8.4.1975)

Denne tabellen viser altså svært store forskjellar i utviklinga mellom dei seks språksamfunna. I Skandinavia er det eit "rollebyte" frå 1975 til 2000.

Eit spørsmål det er naturleg å dra fram her, er om

auken frå 1975 til 2000 kan seias å vere ”dramatisk stor”. Her må vi problematisere rekne måten. For å gjøre prosjektet overkommelig måtte vi operasjonalisere ymse omgrep, dvs. legge inn definisjonar som gav oss eit praktisk grep i teljearbeidet. Vi har talt 'moderne importord', som vi har definert som ord tatt inn i språket etter 1945. (Det gjør f.eks. at ordet *match* ikkje er rekna som importord i dei skandinaviske språka!) Denne arbeidsmåten fører til at ein i 1975 hadde hatt bare 30 år å importere på, og da hadde f.eks. dansk nådd opp i 31 importord per 10 000 løpeord. I 2000 hadde samfunnet importert ord i 55 år, og mengdetallet var da komme opp i 82 for danske avisredaksjonar. Tala inneheld altså ei akkumulering ved at ein i 2000-materialet òg tel med i materialet frå 1945–1975. Men vi kan òg seie det slik at den gjennomsnittlige ordimporten i danske avistekstar i perioden 1945–1975 var på 1,03 per år, mens han for heile perioden 1945–2000 kom opp i 1,49 og auken i dette talet på 0,46 må komme av ein god del høgare rate mot slutten av dei 55 åra.¹⁷ For norsk er tala 0,7 for første perioden og 1,6 for 1945–2000, og dermed er tempoet auka svært mye mot slutten av 1900-talet.

Her må vi vakte oss mot for bastante slutningar. Men etter alle desse utrekningane er det rimelig å anslå nærare ei tredobling i importtempoet frå 1975 til 2000 i norske aviser. Det er såleis ikkje tvil om at tempoet i ordimporten aukar i den tida vi prøver å ha oversikt over i prosjektet MIN – i alle fall for finsk, norsk og dansk. Den slutninga kan ein ikkje rokke ved sjølv om vi nedafor skal dra inn eit poeng om stilistisk omlegging. Samtidig må ein etter dette resonnementet seie at islandsk, færøysk og ”dei to svenske språka” ikkje har vesentlig auke i tempoet når ordmengda er blitt bare litt over dobbelt så mange etter knapt dobbelt så mange år. Det er finsk og norsk som skil seg spesielt ut med auka tempo.

Ein bør også ha i mente når ein tolkar desse tala, at avisspråket i 1975 framleis hadde eit sterkare formalitetspreg enn i 2000. Intimiseringa av avisstoffet og avisspråket er nok blitt sterkare, slik at avisspråket i 1975 stod lenger frå talemålet enn det gjør i dag. ”Filteret” mot slangprega språk var altså sterkare i 1975. Dette siste momentet kan få støtte i andre framstillingar, jf. Josephson (2004: 32ff.). Har dette poenget noe for seg, kunne ein også vurdere om dei svenske avisene i 1975 låg framom dei andre skandinaviske avisene i denne stilutviklinga. Denne stilomlegginga kan ha skjedd til ulik tid i dei nordiske språksamfunna. Her har vi dermed ikkje full kontroll på om og i kor stor grad det er ein slik stilforskjell vi ser, eller om det er ein faktisk importforskjell i stilistisk heilt jamførbare tekstar. Men det må bli ein del av vidare granskingar.

9.9. Teksttype (annonsar eller redaksjonsspråk)

Annonsesjangeren er spesiell, og derfor har vi halde oss til den redaksjonelle teksten hittil når vi har beskrive ”allmenntilstanden” i språka. Mengdetala for annonsetekstane finn vi i tabell 9.13.

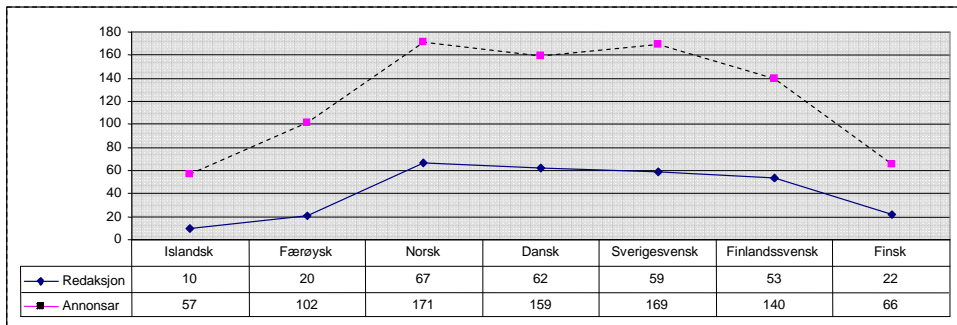
¹⁷ Ideelt sett skulle vi for 2000 bare ha rekna på ord som var tatt inn etter 1970 for der også å halde på ein 30-årsperiode, men det ville ha komplisert arbeidet vårt for mye om vi skulle hatt to definisjonar av 'moderne importord'.

Tabell 9.13: Moderne importord i annonsetekstar

	<i>Talet på førekomstar av importord</i>	<i>Totalt tal på løpeord</i>	<i>Førekomstar av importord per 10 000 ord</i>
Islandsk	258	45 932	56
Færøysk	564	55 066	102
Norsk	4 358	254 427	171
Dansk	1 265	79 592	159
Sverigesvensk	3 428	202 326	169
Finlandssvensk	410	29 381	140
Finsk	401	60 980	66

Forskjellane mellom språksamfunna i desse to ”sjangrane” kan vi òg vise med dette diagram 9.5:

Diagram 9.5: Førekomstar av moderne importord i annonsar og redaksjonell tekst

Rangeringa med signifikansmarkering for importord i annonsetekstar er slik:

$$\text{islandsk} = \text{finsk} < \text{færøysk} < \text{fi-svensk} < \text{dansk} < \text{sv-svensk} = \text{norsk}$$

At annonsane inneheld fleire importord enn dei redaksjonelle tekstane, er slik vi ventar ut frå reklameverdien som ligg i dei engelske importorda – nettopp pga. appellen til prestisje og allusjonane til urbanitet, modernitet og det ”framtidretta”. Vi ser at denne auka importordbruken i annonsar er sterkast i dei tre skandinaviske samfunna, men tendensen er også tydelig i språka som har tradisjon for leksikalsk purisme. Rekna i relativ forskjell blir forholdet motsett, f.eks. ei nesten seksdobling for islandsk.

Forskjellen på dei to tekststypene er stor også i færøysk. Det kan der vere eit resultat av at annonsespråket i stor grad er påverka av det nære sambandet til dansk. Annonsespråket går ikkje igjennom same normative ”silen”, og det er ikkje prega av same intensjonen om saklig appell slik redaksjonsspråket er det.

Hovudinntrykket blir igjen styrkt, nemlig av at dei tre skandinaviske språka er nokså like og skil seg samla frå dei andre.

Tabell 9.14: Importerte leksem i annonsetekstar

	<i>Talet på importerte leksem</i>	<i>Totalt tal på løpeord</i>	<i>Importerte leksem per 10 000 ord</i>	<i>Forholdstalet mellom forekomst og leksem</i>
Islandsk	145	45 932	31,6	1,80
Færøysk	213	55 066	38,3	2,65
Norsk	1 029	254 427	40,4	4,24
Dansk	537	79 592	67,5	2,36
Sverigesvensk	1 305	202 326	64,5	2,63
Finlandssvensk	191	29 381	65,0	2,15
Finsk	250	60 980	41,0	1,60

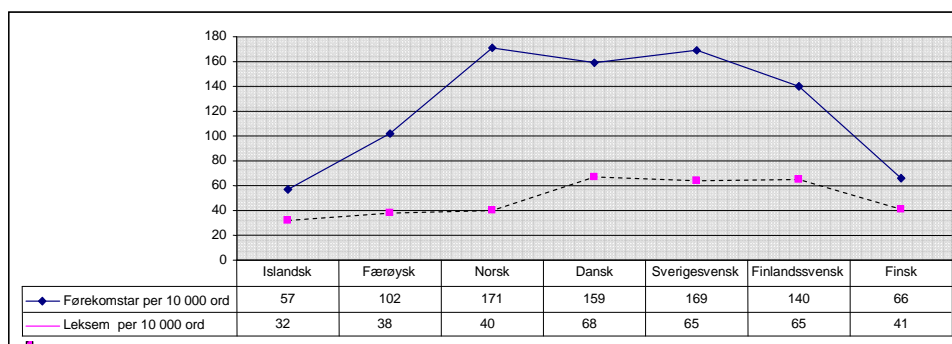
Når vi reknar i leksem, blir forskjellane mellom språka mindre. Profilen er likevel ikkje ulik den vi kjenner, men vi har her eit problem med eit sterkt avvikande tal for norsk som krev ei leksikologisk drøfting, jf. òg diagram 9.6. Rangeringa med signifikansmarkering er slik:

islandsk = færøysk = norsk = finsk < sv-svensk = fi-svensk = dansk

islandsk **< norsk

islandsk *< finsk

Diagram 9.6: Forekomst og leksem i annonsar

Avviket for norsk viser òg att i forholdstalet mellom forekomst og leksem, som blir så høgt, godt over 4 for norsk (jf. kolonne 4 i tabell 9.14). I denne samanhengen gir det utslag at grunnlagsmaterialet er ulikt stort (jf. kolonne 2 i tabell 9.14), og skåringane på leksem og forekomst utviklar seg ikkje likt når ein aukar dette materialet. Forekomstane kan ein rekne med aukar proporsjonalt med materialet så lenge materialet er representativt. Men etter kvart som materialet aukar, kan ein rekne med at sjansen blir større for at same leksemet dukkar opp att fleire gonger, og

dermed vil det relative talet på leksem gå ned. Dette resonnementet kan forklare den store forskjellen mellom dansk og norsk, og retninga på denne forskjellen. Men det gir ikkje noen god forklaring på at dei to svenske språksamfunna kjem nesten jamhøgt ut, sjølv om grunnlagsmaterialet er så ulikt stort.

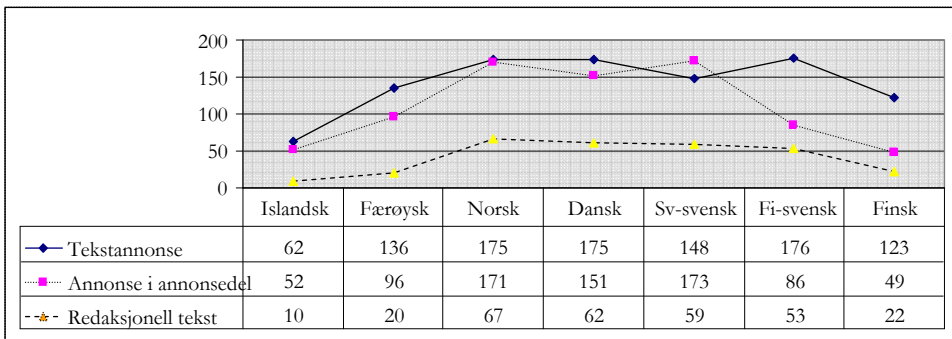
I tabell 9.15 ser vi at annonsar på tekstsidene skårar høgast, og det er nok dei mest typiske reklameannonsane. Dei er dyre å sette inn, og dei skal ha så stor salsappell på publikum at annonsørane tener dei inn att. Tekstane på annonsesidene gjeld ikkje like mye sal av varer. Største forskjellen på dei to annonsetypene finn vi i finlandssvensk og finsk, noe som kan tyde på ein litt annan ”aviskultur” i Finland.

Tabell 9.15: Moderne importord i dei to annonsetypene.
Førekomstar per 10 000 ord

Signifikante forskjellar mellom dei to annonseplasseringane er markert med skygge. Legg merke til at forskjellen går andre vegen for sverigesvensk.

	Sverige-Finlands-							Snitt
	Islandske	Færøyske	Norske	Danske	svenske	svenske	Finske	
Tekstannonse	62	136	175	175	148	176	123	142
Annonse i annonsedel	52	96	171	151	173	86	49	111

Diagram 9.7: Moderne importord i tre teksttypar. Førekomst per 10 000 ord.

Dersom vi ser på annonsetekstane som gode indikatorar for kva emne importorda ”står mest i kø” innafor, kan vi ordne annonseemna som i tabell 9.16. Den viser – ikkje overraskande – at teknikk skårar suverent høgast. Det koplar vi naturleg nok til den referensielle funksjonen som importorda har, og som vi har bruk for når det gjeld presentasjon av ny teknologi. Det heng også saman med det vi såg ovafor om at importorda i så stor grad er substantiv. Jamfør òg drøftinga under seksjon 9.5.

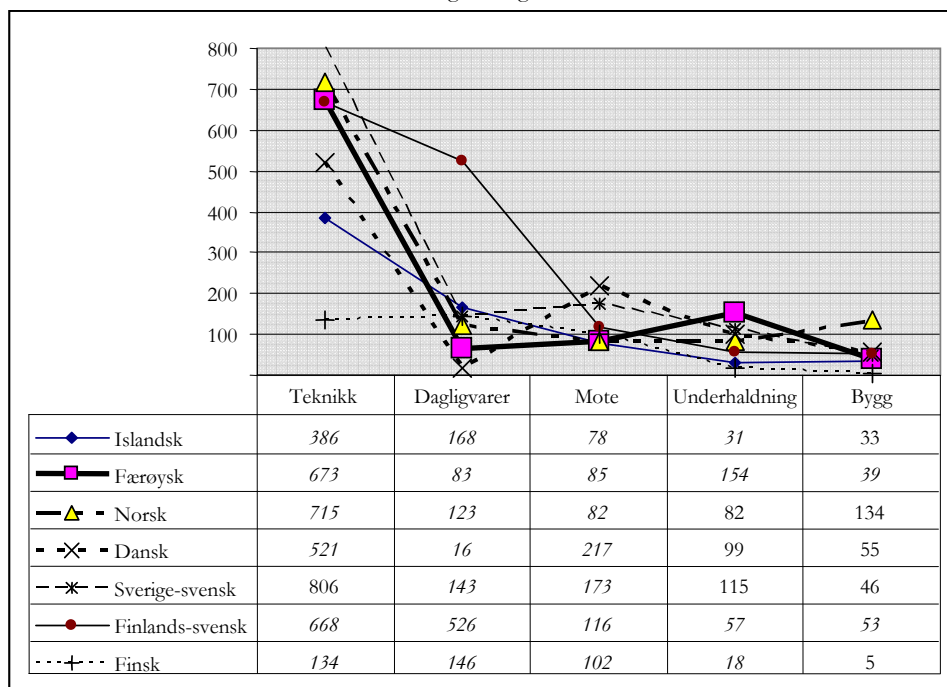
Mest overraskande i tabellen ovafor er det at underhaldningsannonsane kjem så lågt i tabellen. Men at dagligvarer også ligg godt over mote, kan undre oss, men vi skal da vere oppmerksame på at dei to sistnemnte kategoriane har minst tekstgrunnlag for tala (som her er rekna etter tekstar på 10 000 løpeord).

Tabell 9.16: Moderne importord etter emne i annonsetekst.
Førekomstar per 10 000 løpeord
Tal i kursiv: tekstgrunnlaget < 10 000 ord.

	<i>Islandsk</i>	<i>Færøysk</i>	<i>Norsk</i>	<i>Dansk</i>	<i>Sverige- svensk</i>	<i>Finlands- svensk</i>	<i>Finsk</i>	<i>Snitt</i>
Teknikk	386	673	715	521	806	668	134	558
Dagligvarer	168	83	123	16	143	526	146	172
Bil og båt	107	104	206	124	252	364	16	168
Kontakt	27	0	29	367	162	336	48	138
Mote	78	85	82	217	173	116	102	122
Fritid	11	60	164	92	183	116	96	103
Stillingar	4	73	248	195	105	15	18	94
Andre	39	51	100	112	118	116	119	94
Underholdning	31	154	82	99	115	57	18	79
Bygg	33	39	134	55	46	53	5	52
Snitt for annonsestoff, jf. tab. 9.13	56	102	171	159	169	140	66	

For å illustrere likskapen mellom språksamfunna hentar vi her også inn noen tal i eit diagram:

Diagram 9.8: Moderne importord etter emne i annonsar
Tal i kursiv: tekstgrunnlaget < 10 000 ord.

Tendensane her er altså nokså like mellom språksamfunna, og hovudinstrykket er at teknikk er ein viktig innfallsport for importord, og det støttar opp om drøftinga vår etter tabell 9.9. Dette resultatet for teknikk gjeld i seks språksamfunn, men ikkje i finsk. Det kan komme av at det der blir gjort ekstra mye for å lage avløysarord på dette feltet, og vi ser noe liknande for det islandske talet for teknikk, som heller ikkje ligg like ”skyhøgt” over dei andre emna. Andre påfallande enkeltresultat er at finlandssvensk har høg skåre innafor dagligvarer, og norsk har markert høg importskåre i stillingsannonser. Det spesielle norske talet kan kanskje ha med det store omfanget som oljeindustrien har i næringslivet. Dei nemnte særdraga eller avvika for finsk og finlandssvensk er det ikkje lett å foreslå forklaring til.

9.10. Konklusjon og nye spørsmål

Vi har sett at førestillingane våre om språkpurismen i Norden tar feil når det gjeld å vurdere dei skandinaviske språka – eller rettare sagt: språksamfunna. Denne empiriske granskinga kan korrigere bildet vårt av situasjonen.

På ordplanet er norsk minst puristisk og ikkje mest. Akkurat det resultatet gjør også at ein hypotese om tidsavstanden til den nasjonale sjølvstendekampen (jf. ovafor i seksjon 9.1.) ikkje slår fullgodt til på materialet vårt. Urbaniseringshypotesen (jf. seksjon 9.1.) slår heller ikkje til. Når det gjeld den moderne ordpåverknaden på språka våre, ser det faktisk ut til å vere vanskelig å peike på historisk-politiske vilkår som årsaksforklaring – og det kjem først og fremst av den norske situasjonen i 2000. Dei tradisjonelle forklaringane våre verkar altså ikkje overtydande. Dermed står vi tilbake med at vi trulig har for dårlig grep om å beskrive dei kulturelle endringane i samfunnet som går saman med ordforrådet. Vi kan stille eit spørsmål om det er karakteristiske drag ved dei økonomiske endringane som skaper forskjellar, f.eks. om oljeindustrien i Norge har verka inn spesielt. Men vi har foreløpig ikkje funne gode data å jamføre med. Her ligg ei stor språkkulturell forskingsoppgåve. Elles er det eit skilje mellom dei skandinaviske og dei ikkje-skandinaviske språka som går mest igjen i resultatata ovafor. Dei skandinaviske språka stiller seg nokså likt i desse granskingsresultata, sjølv om det er vesentlige skilnadar i politisk historie, i språkrøkttradisjonen og også i andre typar språkpurisme som vi kjem inn på i andre delgranskningar av MIN. Det kan tyde på at vilkåra for å påverke og styre ordforrådet er spesielle, for orda kjem i stor grad saman med ei vare eller ein idé. Har ein ønske om å påverke ordforrådet, trengs det nok ei svært markert, aktiv og målretta språkrøkt.

Ordforrådet (eller den leksikalske purismen) skil seg ein del frå andre område vi har granska, for eksempel ved at dei skandinaviske språka ikkje er så like kvarandre når det gjeld purismen i skrivemåte, uttale og bøyning (Omdal u.a., Jarvad u.a.). Norsk er der nokså puristisk. I gallupmålinga som MIN fekk gjennomført, kjem også nordmenn ut som

**”BORG
ÄR
SAMMA
FIGHTER
SOM
JAG”**

(*Expressen* 6.9.1975)

nokså puristiske (jf. Kristiansen & Vikør 2006), men i ein masketest som undersøker underbevisste holdningar, var nordmennene svært engelskpositive (jf. Kristiansen 2006). Det er svært interessant at det siste resultatet altså går godt saman med resultatata i denne ordforrådsstudien. Samla sett viser dette at forholdet til språkpåverknad er samansett, og at det ikkje er tale om eit anten–eller verken i språkbruk eller holdningar.

Vi føler oss nokså sikre på at avisspråket var det beste å granske som representant for normal-skriftspråket i samfunnet. Andre typar materiale var og er foreløpig for vanskelige å få tilgang til. Men med dei store endringane som skjer ved digital-teknologi, kan det kanskje endras raskt. Når talemålsbankar blir tilgjengelige, blir det eit viktig mål å studere korleis situasjonen er i naturleg kvardagslig talemål. Dét er jo viktigaste språkmediet. Dessutan får vi da eit godt referansepunkt for å drøfte meir presist det stilistiske poenget kring avisspråket som vi tok opp i seksjon 9.8., vi kan altså få undersøkt eventuelle kulturforskjellar på skrift og tale i samfunna våre. Denne avisgranskinga kan såleis vere til hjelp når nye og meir presise hypotesar skal formuleras.

Referansar

- Becker-Christensen, Christian (red.). 2001. *Nydansk Ordbog med Etymologi*. København: Politikens Forlag. (2. utg.)
- Guðrún Kvaran (red.). 2007. *Udenlandske eller hjemlige ord? En undersøgelse af sprogene i Norden*. [Foreløpig tittel.] (Moderne importord i språka i Norden 6.) Oslo: Novus forlag.
- Hovdenak, Marit o.fl. (red.). 1993. *Nynorskordboka*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Häkkinen, Kaisa. 1990. *Mistä sanat tulevat. Suomalaista etymologiaa* [Kvar kjem orda frå? Finsk etymologi]. Tietolipas 117. Helsingfors: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Häkkinen, Kaisa. 2004. Finska. I: *Nordens språk med rötter och fötter*. Red. av Iben Stampe Sletten. Nord 2004: 8. København: Nordiska Ministerrådet, s. 75 - 95.
- Jarvad, Pia (red.). [Under arbeid.] *Udtalen af udenlandske ord i de nordiske sprog*. [Foreløpig tittel.] (Moderne importord i språka i Norden 8.) Oslo: Novus.
- Josephson, Olle. 2004. "Ju". *Ifrågasatta sähvklarheter om svenskan, engelskan och alla andra språk i Sverige*. Stockholm: Norstedts Ordbok.
- Kristiansen, Tore (red.). 2006. *Nordiske sprogholdninger. En masketest*. (Moderne importord i språka i Norden 5.) Oslo: Novus.
- Kristiansen, Tore & Lars S. Vikør (red.). 2006. *Nordiske språkhaldningar. Ei meiningsmåling*. (Moderne importord i språka i Norden 4.) Oslo: Novus.
- Lund, Jørn. 1986. Det sprogsociologiske klima i de nordiske lande. Kommentarer og påstande. I: *Språk i Norden 1986*, s. 17-30.
- Nationalencyklopedins ordbok*. I: *Nationalencyklopedin. Multimedia 2000 plus*, CD-ROM. Malmö: Nationalencyklopedin.
- Omdal, Helge (red.). [Under arbeid.] *Utenlandske eller heimlig skrivemåte? En undersøkelse av sju språk i Norden*. [Foreløpig tittel.] (Moderne importord i språka i Norden 7.) Oslo: Novus forlag.

- Sandøy, Helge. 2000. *Lånte fører eller bunad? Om importord i norsk*. (Landslaget for norskundervisning.) Oslo: Cappelen.
- Sandøy, Helge & Jan-Ola Östman. 2004. Språkpåverkan och ansvar inom språkpolitik i Norden. I: Helge Sandøy & Jan-Ola Östman (red.), *"Det främmande" i nordisk språkpolitik. Om normering av utländska ord*, s. 7–22. (Moderne importord i språka i Norden 2.) Oslo: Novus forlag.
- Sandøy, Helge & Tore Kristiansen. [Under arbeid.] *Moderne importord i språka i Norden. Sluttrapport*. [Foreløpig tittel.] Oslo: Novus.
- Suhonen, Seppo. 1980. Balttilaisten lainasanojen levikistä ja merkityspiirteistä itämerensuomalaisissa kielissä. [Baltiske importord i østersjøfinske språk – utbreiing og semantiske særdrag.] I: *Virittäjä* 84 (3), 189–211.
- Venås, Kjell. 1986. Tankar om det språksosiologiske klimaet i Norden. I: *Språk i Norden*, s. 6–24.
- Vestbøstad, Per (red.). 1989. *Nynorsk frekvensordbok. Dei vanlegaste orda i skriftleg nynorsk benta frå aviser, sakprosa og romanar 1978–84*. Bergen: Alma Mater.
- Vikør, Lars S. 1993. *The Nordic Languages. Their Status and Interrelations*. Oslo: Novus.